

Stikstof: van crisis naar kans

Actieplan stikstof van de Utrechtse
natuurorganisaties

Inleiding

De stikstofcrisis raakt het hele land en de discussie over de maatregelen wordt verhit gevoerd. Voor het afgeven van de vergunningen voor nieuwe bouwactiviteiten is het van belang dat er snel maatregelen worden genomen om de uitstoot van stikstof te verminderen. Wij willen echter benadrukken dat de essentie van de stikstofproblematiek gaat over de kwaliteit van onze natuur en onze eigen gezonde leefomgeving.

Natuur heeft een grote waarde en verdient het om goed beschermd te worden. Natuur heeft ook een groot maatschappelijk belang. De natuur levert ons bijvoorbeeld schone lucht en schoon water. Bovendien draagt het bij aan het [psychisch welbevinden van mensen](#). Dat is zeker in een drukbevolkte provincie als Utrecht belangrijk.

Een overmaat aan stikstof heeft negatieve effecten op de kwaliteit van die natuur. Het gaat daarbij allereerst om hele specifieke soorten in Natura 2000 gebieden, waar Nederland en de provincie Utrecht verantwoordelijk voor zijn. Het gaat echter ook om andere natuurgebieden in de provincie. Daar is eveneens sprake van verrijking van de bodem, verzuring en verstoring van de mineralenbalans. De vitaliteit van bomen op de Utrechtse Heuvelrug bijvoorbeeld, vermindert door de hoeveelheid stikstof die hier neerdaalt. Heidevelden groeien dicht met grassen. Bramen en brandnetels profiteren van stikstof en verdringen daarmee veel andere soorten. Dankzij het terugdringen van stikstofemissies kan de biodiversiteit in deze gebieden herstellen.

Naast de problemen voor de natuur gaat het bij stikstof ook over de volksgezondheid. Uitlaatgassen van o.a. wegverkeer en scheepvaart zorgen voor stikstofoxiden in de lucht. Een te hoge concentratie stikstofoxiden is schadelijk voor de gezondheid van mensen. Vooral mensen met astma en longklachten hebben hier last van.

Wij vinden dat alle sectoren een bijdrage moeten leveren aan de vermindering van de stikstofuitstoot. In Utrecht gaat het hierbij met name om het wegverkeer en de landbouw. Om die vermindering te bereiken is het van belang dat de problematiek integraal wordt aangepakt. De maatregelen kunnen daarbij ook heel goed een positief effect hebben op andere uitdagingen, zoals klimaat, water- en luchtkwaliteit, verdroging, verkeersveiligheid en landschappelijke kwaliteit. Deze integraliteit moet wat ons betreft centraal gezet worden. Daarbij moeten maatregelen worden vastgesteld die ingrijpen aan de voorkant, en geen end-of-pipe oplossing zijn. Het gaat daarbij om een combinatie van generieke en gebiedsgerichte maatregelen.

Als natuur- en milieuorganisaties denken we graag mee om tot een lange termijn oplossing te komen voor de stikstofproblematiek. Dit doen we onder andere door met de provincie en landbouworganisaties verder samen te werken aan de uitvoering van het Actieplan Duurzame Landbouw met Natuur. Hiermee willen we de benodigde transitie van de landbouw in gang zetten.

Maatregelen in Utrecht

Ontwikkel een samenhangend pakket van maatregelen, waarbij iedere sector een evenredige bijdrage levert aan het terugdringen van de stikstofemissie. Beperk de maatregelen niet tot de omgeving van Natura-2000 gebieden, maar verminder de uitstoot in de gehele provincie. Hierdoor wordt de lucht schoner in alle natuurgebieden en ademen de bewoners in de hele provincie schonere lucht in.

De doelstelling is realisatie van de Kritische Depositie Waarde (KDW) in 2030, waarbij;

- In 2025 de overschrijding van de KDW is gehalveerd.
- In 2030 de overschrijding van KDW is teruggebracht naar nul.

Mobiliteit

- Combineer snelheidsverlaging op provinciale wegen met het stimuleren van schoon verkeer. Dit is ook goed voor gezondheid en verkeersveiligheid en vermindert de uitstoot van CO₂.
- Verlaag de maximumsnelheid tot 60 km per uur op provinciale wegen nabij natuurgebieden en nabij steden en dorpen. Doe dit zeker ook op de Utrechtse Heuvelrug, want dit vermindert bovendien het aantal aanrijdingen met wild.
- Uiteindelijk is de overstap naar emissievrij verkeer de beste methode om uitstoot van stikstof te beperken. Dit betekent stimuleren van elektrische auto's en stimuleren van openbaar vervoer en fiets.

Natuur

- Zet stevig in op robuuster maken van natuur. Dit vraagt een combinatie van de volgende maatregelen: herstel van het watersysteem, versneld afronden van het natuurnetwerk inclusief de Groene Contour, robuuster maken van de natuurgebieden, het beperken van negatieve invloeden van buiten en een voortzetting van goed beheer.
- Substantiële middelen en effectieve instrumenten zijn hiervoor gedurende een periode tot 2030 noodzakelijk, om daarmee resultaat te boeken op het duurzaam bereiken van de instandhoudingsdoelen. Een robuuste natuur geeft ruimte voor ontwikkelingen in andere sectoren.
- Bij de gebiedsgerichte aanpak rondom natuurgebieden ligt er een kans om zowel de natuur robuuster te maken als een transitie naar een duurzame landbouw te bereiken.
- Natuurbeheerders willen graag meer samenwerken met de landbouw, waarbij we willen helpen landbouw te extensiveren met behoud van een goed inkomen en met meer biodiversiteit.
- Behoud de Natura 2000 status van de gebieden in Utrecht.

Landbouw

- Zet in op een versnelling van de transitie naar een natuurinclusieve, extensievere en grondgebonden landbouw overal in de provincie, met prioriteit voor een brede zone rond natuurgebieden. Het Actieplan Duurzame Landbouw met Natuur van de Utrechtse natuur- en landbouworganisaties schetst hiervoor doelen en acties.
- Combineer maatregelen gericht op stikstof met andere beleidsdoelen, zoals klimaat en bodemdaling. De combinatie van doelen en koppeling van gelden in gebiedsgerichte aanpakken kan zodoende zorgen voor een versnelling.
- Stel per deelgebied vast waar de stikstof vandaan komt en zet vervolgens het instrument van sanering van agrarische bedrijven in als middel om ook andere beleidsdoelen te bereiken.
- Zorg er vervolgens voor dat de fosfaatrechten en vergunningsruimte worden ingetrokken én stel de vrijkomende gronden ter beschikking aan natuurinclusieve boeren in de omgeving, zodat extensivering voor hen mogelijk wordt.
- Formuleer gebiedsgerichte doelen, oftewel regionale stikstofplafonds. Deze gebiedsdoelen worden via een gebiedsproces vertaald naar bedrijfsdoelen. Wanneer vast staat dat de doelen gerealiseerd gaan worden, kan extern salderen toegepast worden als uitkomst van een gebiedsproces. Zet de uitwerking hiervan onder stevige regie van de provincie.
- Neem als provincie een actieve rol in het realiseren van deze transitie. Werk actief aan ruilverkavelingen ten behoeve van natuurinclusieve landbouw. Stel bijvoorbeeld een groundbank in om bedrijven te helpen extensiveren en richt daarbij de aandacht actief op bedrijven rondom natuurgebieden.
- Voor duurzame oplossingen op de lange termijn zal de kringloop zoveel mogelijk moeten worden gesloten. Technische maatregelen kunnen voor de korte termijn onderdeel van de aanpak zijn, maar het is belangrijk te realiseren dat het effect daarvan alleen nooit voldoende kan zijn. Het is daarbij ook van belang dat het om maatregelen gaat waarvan de werking is aangetoond.
- Stimuleer de aanwezigheid van koeien in de wei (weidegang), ander voergebruik en alternatieve manieren van mestaanwending. Uit de recent gepubliceerde resultaten van het de [Proeftuin Veenweiden](#) blijkt dat op deze wijzen belangrijke reducties behaald kunnen worden.
- Voer een actief beleid voor warme sanering van de intensieve veehouderij in de Gelderse Vallei, voortkomend uit het beleid en de middelen van het Rijk. Zet ook in op het kringlooplandbouw in de intensieve veehouderij. Hiervoor verwijzen wij naar het [advies van Gebiedsraad O-gen](#) voor de provinciale Landbouwvisie.

Industrie en bouw

In Utrecht is relatief weinig grootschalige industrie aanwezig. Wij vinden wel dat de provincie moet verkennen wat hier de mogelijkheden zijn om uitstoot te verminderen. Zorg er vervolgens voor dat deze maatregelen ook worden uitgevoerd.

Ook de bouwsector kan verder verduurzamen en daarmee de stikstofbelasting verminderen, door de inzet van elektrisch bouwmaterieel, circulair grondstoffengebruik en het realiseren van energieleverende bedrijfsgebouwen.

Salderingsbeleid

Kies voor een beleidsregel waarin extern salderen aantoonbaar en feitelijk bijdraagt aan de reductie van stikstofuitstoot. Dit kunt u doen door vast te houden aan de invulling die Utrecht gaf aan de beleidsregel (maximaal 70% van de feitelijk benutte capaciteit wordt bij een nieuwe vergunning voor een saldogevende activiteit betrokken). Het is voor iedereen in onze Provincie belangrijk dat we het stikstofprobleem definitief oplossen. Daarmee ontstaat zekerheid, vertrouwen in en perspectief voor de toekomst. Dit is in ieders belang.

Landelijk beleid

Naast een gebiedsgerichte aanpak blijft een stevig landelijk beleid met duidelijke kaders voor saldering en een budget voor vermindering van de uitstoot noodzakelijk. De provincie heeft dat nodig om de provinciale taken uit te voeren. Blijf dit vragen van het Rijk.

Monitoring

Zorg voor een adequate monitoring van natuurwaarden en milieucondities, zodat de positieve effecten van het nieuwe beleid ook zichtbaar en aantoonbaar worden. Zo nodig kan er tijdig worden bijgestuurd via extra maatregelen.

Natuurorganisaties van de provincie Utrecht, november 2019

Eindredactie: Natuur en Milieufederatie Utrecht
Contactpersonen: Joris Hogenboom en Max Zevenbergen